

R

PENGGUNAAN KAMUS ARAB-MELAYU
DI KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH

NORMA BINTI MOHAMAD

FAKULTI BAHASA DAN LINGUISTIK
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR
2002

Perpustakaan Universiti Malaya

A511140937

PENGAKUAN

Saya akui bahawa karya ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali rujukan dan ringkasannya, yang tiap-tiap satunya telah saya jelaskan sumbernya

MEI 2002

NORMA BINTI MOHAMAD

NO. METRIK : TGA 97006

PENGHARGAAN

Saya mengucapkan jutaan terima kasih kepada semua pihak yang terlibat dalam menyiapkan disertasi ini

Pertama-tama ucapan terima kasih yang tidak terhingga kepada penyelia saya, Dr. Asha Doshi. Tiada kata secantik bahasa yang dapat merakamkan ucapan terima kasih dan terhutang budi kepada beliau. Hutang emas boleh dibayar, hutang budi dibawa mati. Segala bantuan, tunjuk ajar dan bimbingan yang berterusan memberi suntikan semangat dan kekuatan kepada saya untuk menyempurnakan penulisan kertas ilmiah ini.

Terima kasih juga kepada pihak pentadbir Universiti Malaya yang telah mewujudkan pengajian jarak jauh, kepada pensyarah yang menjayakan program ini dan kepada semua kakitangan akademik dan bukan akademik di Fakulti Bahasa dan Linguistik, Universiti Malaya.

Terima kasih juga kepada Pengetua Sekolah Menengah Kebangsaan Agama Nurul Ittifaq (SMKANI) Besut, kerana telah mengizinkan saya membuat penyelidikan di sekolah ini. Ucapan terima kasih juga kepada guru-guru dan pelajar-pelajar Tingkatan 4 pada tahun 2001 yang telah menjadi sampel kajian ini. Tidak lupa juga ucapan terima kasih ditujukan kepada guru-guru yang terlibat dalam kajian soal selidik dan khususnya guru SMKANI

yang terlibat sebagai sampel kajian. Akhir sekali, penghargaan ini ditujukan kepada semua pihak yang terlibat secara langsung atau tidak langsung dalam menyiapkan disertasi ini. Hanya Allah yang dapat membalas segala budi baik kalian.

NORMA BINTI MOHAMAD

MEI 2002

ABSTRAK

Disertasi ini bertujuan untuk mengenal pasti peranan Kamus Arab–Melayu dan masalah-masalah penggunaan kamus di Sekolah Menengah. Kajian ini dilakukan terhadap 80 orang pelajar dan 7 orang guru bahasa Arab di salah sebuah sekolah kebangsaan agama di Daerah Besut, Terengganu, Malaysia. Alat kajian yang digunakan ialah dua set ujian kefahaman yang sama untuk menguji peranan dan masalah penggunaan kamus, satu set soal selidik untuk pelajar dan temubual dengan pelajar, guru dan pentadbir

Hasil kajian ini mendapati penggunaan kamus di kalangan pelajar-pelajar menengah atas tidak memuaskan. Begitu juga dengan guru-guru bahasa Arab didapati tidak memanfaatkan sepenuhnya penggunaan kamus. Kamus didapati berguna kepada pelajar bahasa Arab. Ujian kefahaman sebelum dan selepas menggunakan kamus membuktikan peranan kamus amat penting dalam pengajaran dan pembelajaran pembelajaran bahasa Arab. Pelajar didapati menunjukkan peningkatan keupayaan menjawab soalan-soalan setelah menggunakan kamus.

Maklumat yang dicari oleh pelajar di dalam kamus Arab-Melayu ialah makna, sinonim, antonim, homonim, polisem, penggunaan kata dalam konteks diikuti oleh aspek-aspek lain. Pelajar-pelajar tidak merujuk kamus Arab-Melayu untuk mengetahui ejaan. Ujian-ujian kefahaman ini juga dapat mengenal pasti masalah-masalah pelajar dalam merujuk kamus. Mereka menghadapi masalah merujuk kamus kerana tidak pasti kata dasar, kata dasar terlalu banyak makna, dan menjadi keliru dengan bentuk-bentuk perubahan kata dalam

bahasa Arab yang terlalu kompleks dan amat berbeza dengan perubahan kata dalam bahasa Melayu

Binaan perkataan Arab yang kompleks menyebabkan pelajar-pelajar sukar menentukan kata dasar dan seterusnya bermasalah untuk mencari sinonim, antonim, polisem, homonim, padanan erti terjemahan, binaan masdar, binaan jama^c taksir dan bermasalah mencari makna fi^cl thulathi mazid. Keseluruhan pelajar bermasalah merujuk kamus walaupun mereka diajar kemahiran tersebut.

ABSTRACT

The aim of this dissertation is to identify the function of the Arab–Malay Dictionary and the problems of dictionary usage in the secondary schools. This study was carried out on 80 students and 7 Arabic language teachers in one of the religious schools in Besut district, Terengganu, Malaysia.

The instrument used was two sets of the same comprehension test to test the role and the problem of using dictionary, a set of questionnaires for students and interviews with students, teachers and the school administrators.

From the study, it was found that the usage of dictionary among secondary school students is not satisfactory. Also the usage of dictionary among teachers of the Arabic language is not satisfactory. The dictionary was found to be useful for Arabic learners. A comprehension test given before and after the usage of dictionary proved that using a dictionary is very important in teaching and learning. Arabic students managed to answer the question better after using the dictionary.

Information sourced by students in the Arabic–Malay Dictionary are meaning, synonym, antonym, homonym, polyseme, usage of words in contexts followed by other aspects. Students did not refer to a dictionary for the spelling. Other tests also identify students problems in referring the dictionary. They find it a problem to refer to the dictionary as they are unsure of the root words which have various meanings, and they become confused with the changes or differences of words in the Arabic language which are very complex and different from the changes in Malay words.

The complex form of Arabic words made it difficult for students to find the root words. They also found it problematic to find synonyms, antonyms, homonyms, polysems, translation of words and to find the meaning of fi'l mazid. In general, students find it a problem to refer to the dictionary although they have been taught the skills.

SENARAI KANDUNGAN

PERKARA	HALAMAN
Halaman Judul	i
Pengakuan	ii
Penghargaan	iii
Abstrak	v
Senarai Kandungan	ix
Senarai Jadual dan Rajah	xiii
Singkatan	xv
Sistem Transliterasi	xvi

BAB 1 PENDAHULUAN

1.0	Latar Belakang	1
1.1	Pernyataan Masalah	3
1.2	Objektif Kajian	6
1.3	Kepentingan Kajian	7
1.4	Batasan Kajian	9
	1.4.1 Pemilihan <i>Kamus Idris al-Marbawi</i>	9
	1.4.2 Ujian-Ujian Kefahaman	10
1.5	Definasi Operasional	11
	1.5.1 Penggunaan	11
	1.5.2 Kamus	11
	1.5.3 Kamus Dwibahasa	13
	1.5.4 Pengajaran Bahasa	14
	1.5.5 Pembelajaran Bahasa	15

BAB 2 TINJAUAN TERHADAP KAJIAN BERKAITAN

2.0	Pendahuluan	17
2.1	Sejarah Perkamusan Arab di Timur Tengah	18
2.2	Sejarah Perkamusan Arab-Melayu di Nusantara	20
	2.2.1 Perkamusan Arab-Melayu di Tanah Melayu	21
	2.2.2 Kamus-kamus Arab-Melayu di Pasaran Semasa	22
	2.2.2.1 Kamus Dwibahasa Arab-Melayu	23
	2.2.2.1.1 Kamus Umum	23
	2.2.2.1.2 Kamus Mudah dan Kamus Asas	25
	2.2.2.1.3 Kamus Poket dan Kamus Ringkas	25
	2.2.2.1.4 Kamus Pelajar	26
	2.2.2.2 Kamus Tribahasa	26
	2.2.2.2.1 Kamus-Kamus Bergambar	27
	2.2.2.2.2 Kamus-Kamus Lain	27

BAB 4
DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

4.0	Pendahuluan		72
4.1	Dapatan daripada Ujian Kefahaman		73
4.1.1	Sikap terhadap Penggunaan Kamus		74
4.1.2	Kekerapan Penggunaan Kamus		75
4.1.3	Kepentingan dan Peranan Kamus dalam Menjawab Ujian-Ujian Kefahaman		75
4.1.3.1	Ujian 1	- Sinonim	76
4.1.3.2	Ujian 2	- Antonim	80
4.1.3.3	Ujian 3	- Polisem dan Homonim	84
4.1.3.4	Ujian 4	- Padanan Erti Terjemahan	86
4.1.3.5	Ujian 5	- Membina Kata Masdar	88
4.1.3.6	Ujian 6	- Jama ^c Taksir	90
4.1.3.7	Ujian 7	- Fi ^c l Thulathi Mazid	92
4.1.4	Masalah-Masalah Penggunaan Kamus		94
4.1.4.1	Ujian 1	- Sinonim	94
4.1.4.2	Ujian 2	- Antonim	100
4.1.4.3	Ujian 3	-Polisem dan Homonim	105
4.1.4.4	Ujian 4	- Padanan Erti Terjemahan	108
4.1.4.5	Ujian 5	- Membina kata Masdar	110
4.1.4.6	Ujian 6	- Jama ^c Taksir	112
4.1.4.7	Ujian 7	- Fi ^c l Thulathi Mazid	115
4.2	Dapatan Daripada Soal Selidik		118
4.2.1	Penggunaan		118
4.2.1.1	Sikap dan Minat terhadap Bahasa Arab		118
4.2.1.2	Pandangan tentang Jumlah Masa Belajar Bahasa Arab dalam Seminggu		120
4.2.2	Sikap terhadap Penggunaan Kamus		121
4.2.3	Kekerapan Penggunaan Bulanan Kamus Arab-Melayu		123
4.2.3.1	Penggunaan Kamus Arab-Melayu di Kelas		123
4.2.3.2	Penggunaan Kamus Arab- Melayu di Pusat Sumber		124
4.2.3.3	Kekerapan Penggunaan Kamus Arab-Melayu dalam Kelas dan di Pusat Sumber Secara Mingguan		125
4.2.4	Kekerapan Penggunaan Kamus Arab-Melayu di Rumah		126
4.2.5	Kepentingan Penggunaan Kamus Arab-Melayu di dalam Kelas		127
4.2.6	Masalah-Masalah dalam Penggunaan Kamus Arab-Melayu di kalangan Pelajar		128
4.3	Dapatan Temu Bual		132
4.3.1	Dapatan Temu Bual dengan Pelajar		132
4.3.2	Dapatan Temu Bual dengan Guru		133
4.3.3	Dapatan Temu Bual dengan Pentadbir		134

BAB 5

KESIMPULAN DAN CADANGAN

5.0	Pengenalan	135
5.1	Kesimpulan	135
5.1.1	Sikap terhadap Penggunaan Kamus	136
5.1.2	Kekerapan Penggunaan Kamus	136
5.1.3	Peranan Kamus dalam Pembelajaran Bahasa Arab	137
5.1.4	Masalah Penggunaan Kamus	138
5.1.4.1	Bahasa Arab dan Kaitannya dengan Penguasaan dan Masalah Merujuk Kamus	138
5.1.4.2	Sikap terhadap Bahasa Arab dan Kaitannya dengan Masalah Penggunaan Kamus	139
5.1.4.3	Sikap Guru dan Pentadbir serta Kaitannya dengan Masalah Merujuk Kamus	140
5.1.4.4	Dasar Negara terhadap Pendidikan Bahasa Arab dan Kaitannya dengan Masalah Penggunaan Kamus	141
5.1.4.5	Sikap Ibu Bapa terhadap Penggunaan Kamus	142
5.1.4.6	Masalah Kamus di Pasaran	142
5.2	Cadangan	145
5.2.1	Perancangan dalam Bidang Perkamusan	145
5.2.1.1	Dasar Negara	146
5.2.1.2	Penyusunan dalam Penyelarasan Penerbitan Pemerintah	147
5.2.2	Penerbitan Pelbagai Jenis Kamus	147
5.2.2.1	Kamus Umum	148
5.2.2.2	Kamus Khusus	149
5.2.3	Penerbitan Kamus-Kamus Elektronik	150
5.2.4	Kewujudan pelbagai Bentuk Dorongan	151
5.2.5	Penambahan Jumlah Kamus di Pusat Sumber Sekolah	151
5.2.6	Pembelian Kamus oleh Ibu Bapa	152
5.2.7	Pengetahuan Guru dalam Bidang Perkamusan	153
5.2.8	Mengajar Cara Menggunakan Kamus	155
5.2.9	Membina Minat Pelajar Menggunakan Kamus	156
5.2.10	Usaha-Usaha Menarik Minat Pelajar Menggunakan Kamus	158
5.2.11	Peranan Anggota Sosial yang lain	159
BIBLIOGRAFI		161
LAMPIRAN A	Ujian-Ujian Kefahaman	
LAMPIRAN B	Borang Soal Selidik untuk dijawab oleh Pelajar	
LAMPIRAN C	Satu Set Soalan yang digunakan dalam Temu Bual dengan Pelajar	
LAMPIRAN D	Satu Set Soalan yang digunakan dalam Temu Bual dengan Guru	
LAMPIRAN E	Satu Set Soalan yang digunakan dalam Temu Bual dengan Pentadbir	
LAMPIRAN F	Senarai Nama Kamus di Perpustakaan SMKANI	
LAMPIRAN G	Senarai Nama Kamus yang dimiliki oleh Guru-Guru di SMKANI	

SENARAI JADUAL DAN RAJAH

- Jadual 3.1 Bilangan Responden Pelajar
- Jadual 3.2 Gred Pencapaian Mata Pelajaran Bahasa Arab Di Peringkat PMR
- Jadual 3.3 Pencapaian Keseluruhan Mata Pelajaran dalam PMR
- Jadual 4.1 Kemampuan Pelajar Mencari Sinonim Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.2 Kemampuan Pelajar Mencari Antonim Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.3 Kemampuan Pelajar Mencari Kata Polisem dan Homonim Sebelum dan selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.4 Kemampuan Pelajar Mencari Padanan Erti Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.5 Kemampuan Pelajar Mencari Kata Masdar Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.6 Kemampuan Pelajar Mencari Jama^c Taksir Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.7 Kemampuan Pelajar Mencari Kata Kerja Thulathi dengan Imbuhan Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.8 Pelajar yang Bermasalah dalam Menjawab Ujian Sinonim Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.9 Pelajar yang Bermasalah Menjawab Ujian Antonim Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.10 Pelajar yang Bermasalah dalam Mencari Polisem dan Homonim dalam Binaan Ayat Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus

- Jadual 4.11 Pelajar yang Bermasalah dalam Mencari Padanan Erti Terjemahan Perkataan Binaan Ayat Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.12 Pelajar-Pelajar yang Bermasalah dalam Membina Masdar Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.13 Pelajar yang Bermasalah dalam Membina Jama^c Taksir Sebelum dan Selepas Menggunakan Kamus
- Jadual 4.14 Pelajar yang Bermasalah dalam Mencari Makna Fi^cl Thulathi Mazid
- Jadual 4.15 Minat Pelajar terhadap Mata Pelajaran Bahasa Arab
- Jadual 4.16 Pandangan tentang Jumlah Masa Belajar Bahasa Arab dalam Seminggu
- Jadual 4.17 Jadual dan Jumlah Kamus yang Dimiliki oleh Pelajar
- Jadual 4.18 Kekekapan Penggunaan Bulanan Kamus Arab-Melayu di Kelas
- Jadual 4.19 Kekekapan Penggunaan Bulanan Kamus Arab–Melayu di Pusat Sumber
- Jadual 4.20 Kekekapan Penggunaan Kamus Arab–Melayu di Kelas dan di Pusat Sumber
- Jadual 4.21 Kekekapan Penggunaan Kamus Arab-Melayu di Rumah
- Jadual 4.22 Kepentingan Maklumat yang dicari oleh Pelajar dalam Kamus Arab-Melayu
- Jadual 4.23 Masalah Penggunaan Kamus Arab-Melayu di kalangan Pelajar
- Rajah 5.1 Rumusan Penggunaan Kamus Arab-Melayu di kalangan Pelajar
- Rajah 5.2 Peranan Guru dalam Bidang Penggunaan Kamus.

SINGKATAN

B ₁	Bahasa Pertama / Bahasa Ibunda
B ₂	Bahasa Sasaran Atau Bahasa Asing yang dipelajari
B.A	Bahasa Arab
DBP	Dewan Bahasa dan Pustaka
JHEAT	Jabatan Hal Ehwal Agama Terengganu
KBSM	Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
LAD	Language Acquisition Advise
MW	al-Mu'jam al-Wasit
PMR	Penilaian Menengah Rendah
RD	Rangsangan yang dilazimkan
SPM	Sijil Pelajaran Malaysia

SISTEM TRANSLITERASI

Perkataan-perkataan ° Arab yang digunakan di dalam disertasi ini adalah mengikut sistem transliterasi berikut:

Huruf °Arab	=	Huruf Latin	Huruf °Arab	=	Huruf Latin
ا	=	a	غ	=	gh
ب	=	b	ف	=	f
ت	=	t	ق	=	k, q, (q)
ث	=	h, t (t)	ك	=	k
ج	=	s (th)	ل	=	l
ح	=	j	م	=	m
خ	=	h (h)	ن	=	n
د	=	kh	و	=	w, o, u
ذ	=	d	و	=	v
ر	=	z (dh)	هـ	=	h
ز	=	r	ء	=	k (°)
س	=	z	ى	=	y, i, e
ش	=	s			(taling)
ص	=	sy (sh)	ج	=	c
ض	=	s (s)	غ	=	ng
ط	=	d (d)	ف	=	p
ظ	=	t (t)	ك	=	g
ع	=	z (z)	ى	=	e (pepet)
	=	a, k, (°)	ث	=	ny

Padanan-padanan Rumi yang diberikan di dalam kurungan ialah padanan-padanan yang digunakan untuk mengeja istilah-istilah pinjaman Arab.

(DBP, 1999)